

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ МЕНЕДЖМЕНТУ В СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОМУ АСПЕКТІ

FORMATION OF ENGLISH MANAGEMENT TERMINOLOGY IN THE STRUCTURAL-SEMANTIC ASPECT

Томчаковська Ю.О.,

orcid.org/0000-0003-0117-2704

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Строченко Л.В.,

orcid.org/0000-0003-3619-3484

доктор філологічних наук,

професор кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Шевченко-Бітенська О.В.,

orcid.org/0000-0002-0845-3114

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Лесневська К.В.,

orcid.org/0000-0003-0903-4170

старший викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено опису формування англomовних термінів менеджменту в структурно-семантичному аспекті з урахуванням жанрових умов їх функціонування та міжнародного комунікативного контексту, у якому англійська виконує роль *lingua franca*. Мета дослідження – виявити продуктивні моделі термінотворення та пояснити семантичні механізми становлення лексичних одиниць у сучасному управлінському дискурсі. Емпіричну базу становить вибірка зі спеціалізованого словника англomовних термінів управління; аналіз здійснено за поєднанням структурно-семантичного й компонентного опису з інтерпретацією результатів криз жанрово-дискурсивну та фреймово-метафоричну перспективи. Формальні критерії включали ідентифікацію моделей (N+N, Adj+N, V-ing+N, N+of+N, композити, акроніми, дериваційні номінації), розмежування ролей *head/modifier* та підрахунок типів як наближеного показника продуктивності; семантичні – виявлення архісем, диференційних ознак і валентних позицій у складі терміносполук. Результати засвідчили домінування моделей N+N та Adj+N, які формують ядро терміносистеми й забезпечують її розширюваність; меншою мірою репрезентовано V-ing+N і N+of+N (переважно для процедурних і нормативних позначень), а також композити з дефісом, акроніми та номінації, що стабілізують регламентні поняття. Семантичне збагачення відбувається через термінологізацію загальної лексики (*alignment, ownership, deliverable*), транстермінологізацію з економіки, психології та ІТ (*efficiency, resilience, framework*), метафоризацію за навігаційними, системно-екологічними та інженерними моделями (*roadmap, ecosystem, blueprint*), спеціалізацію значення за рахунок модифікаторів і стандартизовані дефініційні шаблони. Практична значущість роботи полягає у можливості застосувати результати під час укладання глосаріїв, нормування дефініцій, перекладу та розроблення ESP-матеріалів.

Ключові слова: англomовна термінологія менеджменту, термінотворення, структурно-семантичні моделі, композити, номінація, транстермінологізація, метафоризація.

The article examines the formation of English management terminology in a structural–semantic perspective, taking into account the genre conditions of its functioning and the international communicative context in which English serves as a *lingua franca*. The aim is to identify productive models of term formation and to explain the semantic mechanisms underlying the emergence of units in contemporary managerial discourse. The empirical base is a sample drawn from a specialized dictionary of English management terms; the analysis combines structural–semantic and component analysis, with interpretation through genre–discursive and frame-metaphorical perspectives. Formal criteria included the identification of patterns (N+N, Adj+N, V-ing+N, N+of+N, acronyms, derivational nominations), the delimitation of head/modifier roles, and type counts as an approximate indicator of productivity; semantic criteria comprised the identification of archisemes, differential features, and valency positions within term compounds. The results show the dominance of N+N and Adj+N models, which constitute the core of the term system and ensure its expandability; V-ing+N and N+of+N are represented to a lesser extent (primarily for procedural and normative designations), along with hyphenated compounds, acronyms, and nominations that stabilize regulatory concepts. Semantic enrichment proceeds via the terminologization of general vocabulary (*alignment, ownership, deliverable*), transterminologization from economics, psychology, and IT (*efficiency, resilience, framework*), metaphorization for navigational, system-ecological and engineering models (*roadmap, ecosystem, blueprint*), specialization of meaning for modifier and standardized definitional templates. The practical significance of the work lies in the possibility of applying the results during the compilation of glossaries, standardization of definitions, translation and development of ESP materials.

resilience, framework), metaphorization along navigational, systems-ecological, and engineering models (roadmap, ecosystem, blueprint), specialization through modifiers, and standardized definitional templates. The practical value of the work is the applicability of the results to compiling glossaries, normalizing definitions, translation, and the development of ESP materials.

Key words: English management terminology; term formation; structural-semantic models; compounds; nomination; transterminologization; metaphorization.

Постановка проблеми. Сучасна англomовна термінологія менеджменту посідає особливе місце в системі науково-професійної комунікації, адже вона забезпечує точність, однозначність та ефективність передавання знань у сфері управлінської діяльності. Динамічний розвиток глобалізаційних процесів, посилення ролі англійської мови як міжнародної лінгва франка у бізнесі та економіці зумовлюють активне формування та постійне оновлення термінологічного апарату менеджменту. При цьому важливого значення набуває вивчення структурно-семантичних моделей творення термінів, що дозволяє простежити їхню внутрішню організацію, продуктивні способи формування та тенденції розвитку. Аналіз таких моделей сприяє кращому розумінню закономірностей становлення терміносистеми менеджменту й виявленню специфіки її функціонування в англomовному дискурсі.

Мета статті полягає у визначенні структурно-семантичних особливостей формування англomовних термінів менеджменту та з'ясуванні продуктивних моделей їх творення.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**: охарактеризувати основні підходи до вивчення термінотворення у сучасному мовознавстві; виявити структурні моделі англomовних термінів менеджменту та визначити їхню частотність і продуктивність; проаналізувати семантичні механізми формування термінів у цій галузі; простежити тенденції транстермінологізації та метафоризації як засобів збагачення терміносистеми; окреслити перспективи подальших досліджень. Матеріалом дослідження слугувала вибірка зі спеціалізованого словника англomовних термінів управління [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях термінологія менеджменту розглядається як результат поєднання когнітивних, соціальних і дискурсивних чинників, де формування терміна виходить за межі словотвірної операції і відображає процес концептуалізації та закріплення у професійному середовищі [1; 2]. Важливим є і нормативний аспект: міжнародні стандарти визначають базові принципи створення та гармонізації термінів, що дозволяє підтримувати їхню узгодженість у різних підсистемах менеджменту [3; 11]. Традиційні описи словотвір-

них моделей поєднуються з аналізом продуктивних структур типу N+N, Adj+N та номінацій, що особливо часто зустрічаються у корпоративних документах і політиках [4].

Окремий пласт становлять дослідження транстермінологізації, тобто переходу термінів із суміжних сфер знань до менеджменту, що супроводжується збереженням архісеми та зміною диференційних семантичних ознак. Такі одиниці легко інтегруються у складені терміносполуки й формують специфіку аналітичної лексики галузі [2–4]. Жанрові студії пояснюють, як конвенції корпоративних текстів, зокрема звітів і стратегічних документів, сприяють усталенню терміносполук через повторювані мовні шаблони й комунікативні кроки [7; 8]. Корпусні аналізи фінансових звітів підтверджують, що ключові номінативні рамки фіксуються саме в цих жанрах [7].

У когнітивно-дискурсивній перспективі важливу роль відіграють метафори й фрейми, що структурують змістову організацію термінів. Метафоричні моделі на кшталт руху, навігації чи екосистеми формують основу для появи нових одиниць, які швидко закріплюються у професійній комунікації [9]. Фреймовий підхід дозволяє виявити валентність термінів у складених конструкціях та оцінити їхню комбінаторну спроможність [1; 2; 9].

У глобальному контексті англійська мова функціонує як *lingua franca* міжнародного бізнесу, що зумовлює певну варіативність термінів і послаблення вимог до їхньої абсолютної точності. У таких умовах терміни закріплюються завдяки комунікативній ефективності та зрозумілості, а прості синтаксичні моделі виявляються найпродуктивнішими [5; 6]. Отже, поєднання когнітивно-дискурсивних, жанрових і нормативних підходів дозволяє комплексно пояснити формування англomовних термінів менеджменту та виявити провідні структурно-семантичні моделі.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз вибірки показав, що у сучасній англomовній термінології менеджменту найпоширенішими є складені іменникові конструкції, які утворюють основу терміносистеми та забезпечують її гнучкість і здатність відображати різноманітні управлінські процеси. Аналіз лексичного матеріалу показує, що найбільш продуктивною

моделлю є структура типу N+N (*risk management, supply chain, performance management, corporate governance*), яка становить ядро номінативних ресурсів та формує численні семантичні гнізда на основі ключових понять (*management, strategy, performance, leadership*). Значну частку також займають моделі Adj+N (*strategic alignment, operational excellence, regulatory compliance, sustainable growth*), які характеризуються високою частотністю у сфері стратегічного планування, звітності та політик.

Меншою мірою представлені моделі V-ing+N (*benchmarking study, reporting system, planning cycle*), що переважно позначають процеси та процедури. Важливе місце у жанрах корпоративних кодексів і правових документів посідає структура N+of+N (*code of conduct, conflict of interest, economies of scale*), яка забезпечує точність і нормативність формулювань. У спеціалізованих підсистемах активно використовуються композити (*decision-making, value-based pricing, data-driven culture*), що виконують роль індикаторів управлінських принципів та методів. Високу частотність у професійному дискурсі мають також акроніми (*KPI, ROI, OKR, ESG, TQM, CRM*), хоча з погляду продуктивності як структурної моделі вони поступаються словосполученням. Нарешті, значний корпус складають дериваційні номінації (*optimization, standardization, implementation, integration*), які виконують функцію ключових дефініцій і часто стають базою для утворення складних термінів.

Отже, структурний аналіз засвідчує домінування двох моделей N+N та Adj+N, що виявляють найбільшу продуктивність та визначають архітектуру англomовної терміносистеми менеджменту. Саме ці моделі забезпечують розширення термінологічного апарату, дозволяють інтегрувати запозичення з інших галузей і формують стабільні семантичні парадигми у сфері корпоративного управління.

Семантичні механізми формування англomовних термінів менеджменту зумовлені взаємодією когнітивних моделей, жанрових конвенцій і потреб стандартизації в корпоративній комунікації. Насамперед показова термінологізація загальноживаної лексики, коли слова зі звичним повсякденним значенням переосмислюються у фаховому контексті й набувають жорстко окреслених дефініцій. Так, *leverage, alignment, ownership, deliverable* у межах управлінського дискурсу переходять від метафоричних або узагальнених значень до точних інструментальних позначень: *leverage* як «меха-

нізм посилення ефекту через розподіл ресурсів», *alignment* як «відповідність цілей і дій», *ownership* як «персональна відповідальність за результат», *deliverable* як «узгоджуваний вихід проєкту».

Другим механізмом є транстермінологізація, коли одиниці з економіки, права, психології, математики чи ІТ переносяться в менеджмент із частковим перефокусуванням значення. Економічні терміни на кшталт *efficiency, cost of capital, economies of scale* зберігають архісему, але отримують нові релевантні семи в управлінському середовищі; психологічні та організаційні лексеми на кшталт *resilience, motivation, culture* проходять подальшу семантичну конкретизацію в поєднанні з управлінськими модифікаторами типу *organizational resilience* чи *culture of compliance*. У складених номінаціях N+N або N+of+N семантика уточнюється через селекцію валентних ролей: *governance framework* активує фрейм «керування як система правил і відповідальностей», а *code of conduct* апелює до нормотворчого фрейму.

Важливою рушійною силою виступає метафоризація та концептуальне фреймування. Менеджмент вибудовує поняття через стабільні образні карти: рух і навігація (*roadmap, bottleneck, milestone*), конкуренція й арена (*competitive landscape, cost leadership*), системи та екологія (*ecosystem, value chain*), інженерія й конструювання (*architecture, blueprint*). Такі моделі забезпечують одночасно прозорість і компактність змісту, а також створюють продуктивні гнізда для подальшого термінотворення. Коли метафора кристалізується в жанрово стабільних середовищах (політики, стратегії, стандарти), вона перестає сприйматися як образ і переходить у розряд технічної лексики.

Суттєвим є також механізм спеціалізації й звуження значення, що здебільшого реалізується в аналітичних термінах через уточнювальні атрибути. Пара «*efficiency* → *operational efficiency* → *cost efficiency*» демонструє, як кроки модифікації додають моніторингові параметри, метрики та область застосування. Аналогічно *risk* у структурах *risk appetite, risk register, risk mitigation* набуває різних ролей у фреймі управління ризиками, а *head noun* задає таксономічну позицію, тоді як препозиційні модифікатори звужують референт.

Помітну роль відіграє номінація процесів і дій, що переводить динаміку управління у стійкі іменникові сутності, придатні до нормування, обліку та контролю. Так виникають *optimization,*

standardization, implementation, escalation, які легко комбінуються зі специфікаторами домену, формуючи складені дефініції та чек-листи. Номінації часто виступають ядрами колокацій і ланцюжків процедур у регламентах, що підсилює їхню дефініційну стабільність.

Метонімія й еліпсис забезпечують економію форми при збереженні змісту. Скорочені іменування на кшталт the governance, the controls, the numbers у контексті корпоративних документів природно відсилають до ширших фреймів «система управління», «внутрішньокорпоративні контролю», «фінансові показники». Еліптичні N+N конструкції на зразок budget control чи portfolio management опускають предикативні зв'язки, але завдяки дисциплінарній конвенції зберігають однозначність.

Окремий пласт становить акронімізація: KPI, ROI, OKR, ESG, TQM, ERP, CRM, PMO. Переважно такі одиниці мають розгорнуті дефініції в локальних глосаріях, а їхня семантика стабілізується через звичні колокації та метрики виконання; часто акронім стає головою композитив (KPI target, ESG reporting, ERP rollout), переносячи свою рамку в нові поєднання.

Семантична уніфікація додатково забезпечується шаблонами дефініцій, які розгортаються за зразком «X is a [class] that [function/criteria/constraints]». У підсумку зменшується полісемія й підвищується прогнозованість комбінаторики: once defined, governance framework приймає атрибути типу enterprise, data, security, що уможливило розбудову системної таксономії. Цей процес підтримується корпоративними жанрами, де повторювані кроки (policy scope, roles and responsibilities, procedures, metrics) відтворюють однакові семантичні позиції для термінів.

Нарешті, на семантичну динаміку впливають умови міжнародної комунікації, у яких англійська функціонує як lingua franca. Тут пріоритет надається комунікативній достатності та міжкультурній інтерпретованості, що стимулює прозорість і композиційну вмотивованість термінів. Тому зростає роль структурно «прозорих» поєднань і дефініцій з явними критеріями валідації, а також поширюються універсальні семи на кшталт compliance, performance, impact, alignment, які легко інтегруються в різні підсистеми менеджменту.

Отже, семантична організація англомовної термінології менеджменту спирається на поєднання термінологізації загальної лексики, транстермінологізації з суміжних доменів, метафоричного й фреймового моделювання, спеціалізації через

модифікатори, номінації процесів, метонімічної компресії та акронімізації. Усе це відбувається під контролем жанрових конвенцій і процедур стандартизації, що разом забезпечує керованість значень і високу комбінаторну спроможність терміносистеми.

Тенденції транстермінологізації у сучасній англомовній терміносистемі менеджменту виявляються у масштабному перенесенні одиниць із суміжних доменів з подальшою спеціалізацією значення. З економіки стабільно надходять ключові номінації на кшталт efficiency, productivity, governance, що, входячи у складені конструкції, уточнюються й набувають рамкових ролей (operational efficiency, data governance). З психології, організаційної поведінки та соціології активно інтегруються resilience, engagement, culture, leadership, які у поєднанні з управлінськими модифікаторами формують детальні дефініційні поля (organizational resilience, stakeholder engagement, culture of compliance). З IT і аналітики в менеджмент переходять framework, architecture, roadmap, dashboard, що структурують управлінські процеси як системні об'єкти. Для цих міграцій характерне збереження архісеми з одночасним звуженням і переакцентуванням диференційних ознак через жанровий тиск стандартів.

Метафоризація виступає другим провідним каналом збагачення: усталені концептуальні карти руху/навігації (roadmap, bottleneck, milestone), систем і мереж (ecosystem, value chain, pipeline), ігор/змагання (playbook, competitive landscape), інженерії/будівництва (blueprint, architecture) забезпечують прозорі моделі для швидкого термінотворення. У стійких жанрах метафоричні позначення проходять «технізацію»: знімається образний шар, кристалізується дефініція та колокаційні рамки (risk appetite statement, governance framework, ecosystem mapping). Метафори стають продуктивними матрицями, що породжують серії термінів із прогнозованою комбінаторикою та валентністю.

Взаємодія транстермінологізації та метафоризації приводить до появи гібридних структур, у яких донорський термін закріплюється в метафоричному фреймі й далі розгалужується у підполя. Так, ecosystem, запозичене з біології, оформлює ціле гніздо управлінських назв (business ecosystem, partner ecosystem, ecosystem orchestration), а pipeline, запозичене з технічної терміносистеми, формує такі одиниці – talent pipeline, sales pipeline, innovation pipeline.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з багатовимірним корпусним аналізом і стандар-

тизацією. По-перше, доцільний діяхронний зріз (10–15 років) у жанрах policy/standard/MD&A/strategy для вимірювання швидкості міграцій і темпів «технізації» метафор, з окремим підрахунком типів за моделями N+N, Adj+N, V-ing+N та композитами. По-друге, цікавим напрямом є міжгалузеві порівняння (менеджмент ↔ IT-сервіси ↔ фінанси ↔ HR), щоб визначити донорські домени з найбільшою віддачею та карти семантичних зсувів при перенесенні. По-третє, варто моделювати фреймову структуру ключових серій (governance, risk, performance, ecosystem, pipeline) з виявленням валентних позицій і типових модифікаторів для подальшого автоматизованого термінонормування.

Висновки. Основу англомовної терміносистеми менеджменту становлять моделі N+N і Adj+N; інші типи (V-ing+N, N+of+N, акроніми, номінації) виконують допоміжні та більш вузькі функції. Збагачення відбувається завдяки термінологізації загальної лексики, перенесенню одиниць із суміжних сфер (економіка, психологія, IT), метафоризації, уточненню через модифікатори та активній номінації процесів. Стабільність значень підтримують жанрові стандарти корпоративних текстів і нормування; у міжнародному спілкуванні (BELF) переважають прозорі, легко комбіновані конструкції. Практично це дає підстави для укладання узгоджених глосаріїв і полегшує переклад та навчання фахової англійської.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борисов В.А. Теоретичні питання термінології й терміна в концепціях світового лінгвістичного дискурсу. *Збірник наукових праць «Нова філологія»*. 2022. № 86. С. 13–18.
2. Вакуленко М.О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 361 с.
3. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : монографія. К.: КМ Academia, 2000. 216 с.
4. Сухачова Н. С., Воскобойник В. І., Кононенко В. В. Англомовна терміносистема менеджменту: етимологічний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 35. С. 121–126. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.21>
5. Галинська, О. М. Специфіка англомовної терміносистеми менеджменту як сфери бізнес-діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. Вип. 45. С. 11–14.
6. Краснопольська Н. Л., Ярошевич І. А. Транстермінологізація як спосіб творення термінів менеджменту. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 1 (208). С. 215–220. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-29>
7. Куделко З.Б. Англійська терміносистема ринкових взаємин: синтагматичні та парадигматичні особливості. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філол. наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови, 2003. 232 с.
8. Кухарчишин М.І. Міжгалузева термінологічна кореляція у процесі транстермінологізації (на матеріалі біологічної термінології). *Термінологічний вісник*. 2019, вип. 5. С. 246–253.
9. Qian Y., Boas H. C., Zheng Q. Frame-based Semantic Patterns in Business Discourse: A Case Study. *English for Specific Purposes*. 2025. 80. С. 126–139. DOI: 10.1016/j.esp.2025.08.002
10. Zheng J. Translation of Metaphors in Business English from a Cognitive Perspective. *International Journal of English Linguistics*. 2015. 5(2). С. 132–139. DOI: 10.5539/ijel.v5n2p132
11. A dictionary of business and management. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199234899.001.0001/acref-9780199234899> (дата звернення: 15.04.2025 р.).